

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Miluše Doškové a soudců JUDr. Vojtěcha Šimíčka a JUDr. Karla Šimky v právní věci žalobkyně: **T. S.,** proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 3, PP 21/OAM, Praha 7, ve věci kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 12. 5. 2005, č. j. 9 Az 222/2003 - 28,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žalovaný **nemá právo** na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Včas podanou kasační stížností napadla žalobkyně (dále označována jako „stěžovatelka“) nadepsané usnesení Městského soudu v Praze, kterým byl zamítnut její návrh, aby jí byl soudem ustanoven zástupce pro řízení o kasační stížnosti proti usnesení téhož soudu ze dne 26. 11. 2004, č. j. 9 Az 222/2003 - 13, kterým byla odmítnuta žaloba proti rozhodnutí žalovaného ze dne 2. 9. 2003, č. j. OAM-6840/VL-07-P22-2003. Stěžovatelka se domáhala zrušení usnesení soudu a ustanovení zástupce z řad advokátů a tlumočníka. V kasační stížnosti uvedla, že s napadeným usnesením Městského soudu v Praze ze dne 12. 5. 2005, č. j. 9 Az 222/2003 - 28, nesouhlasí, protože v průběhu azylového řízení se několikrát změnil azylový zákon a kvůli špatné znalosti českého jazyka neměla možnost prostudovat tyto změny. Dále upozornila, že nedostala žádný formulář vzor 060 (mínila tím, jak zjevně plyne z obsahu napadeného usnesení, formulář vzor 060 o. s. ř. - „Potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce“ - pozn. Nejvyššího správního soudu). Dodala, že stále bydlí u kamarádů, kteří jí poskytují veškerou pomoc, a nemá možnost nostrifikovat svůj diplom, takže těžko shání práci.

Současně v rámci kasační stížnosti požádala stěžovatelka žádost o přiznání odkladného účinku kasační stížnosti.

Žalovaný se k této kasační stížnosti stěžovatelky nevyjádřil (vyjádřil se ovšem ke kasační stížnosti stěžovatelky proti samotnému usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 11. 2004, č. j. 9 Az 222/2003 - 13).

Městský soud v Praze ve svém usnesení uvedl, že stěžovatelka nesplnila pro ustanovení zástupce soudem podmínky, které stanoví § 35 odst. 7 a § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Podle nich může být zástupce účastníkovi soudem ustanoven, pokud účastník splňuje předpoklady pro osvobození od soudních poplatků (tj. který doloží, že nemá dostatečné prostředky) a je-li to třeba k ochraně jeho práv. Soud shledal, že stěžovatelka nedoložila, že na zaplacení zástupce nemá dostatečné prostředky. Městský soud v Praze k tomu uvedl, že jelikož stěžovatelka bydlí mimo pobytové středisko pro žadatele o azyl, vyzval ji výzvou z 24. 3. 2005 ke sdělení, kolik a komu platí měsíčně za ubytování, z jakých prostředků tak činí a z jakých prostředků hradí své další náklady v ČR (strava, ošacení, jízdné v MHD aj.). Současně jí soud, jak v odůvodnění napadeného usnesení uvedl, s výzvou zaslal i vzor 060 o. s. ř. – „Potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození odsoudních poplatků a ustanovení zástupce“. Jedinou reakcí stěžovatelky na uvedenou výzvu však podle soudu bylo zaslání uvedeného potvrzení stěžovatelkou vyplněného, přičemž v něm uvedla, že nemá žádné příjmy ani významnější majetek; další důležité skutečnosti, k jejich sdělení byla vyzvána, nesdělila. Podle soudu je přitom nepochybné, že stěžovatelka musí z nějakých prostředků svůj pobyt v ČR mimo azylové středisko hradit, takže její tvrzení, že žádné příjmy či majetek nemá, je nevěrohodné. Na základě toho Městský soud v Praze dospěl k závěru, že stěžovatelka věrohodně nedoložila, že nemá dostatečné prostředky k tomu, aby náklady na zástupce hradila sama.

Kasační stížnost je podle § 102 a násl. s. ř. s. přípustná [viz k tomu ve vztahu k možné nepřípustnosti podle § 103 odst. 3 písm. b) podrobně rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 9. 2003, č. j. 1 Azs 5/2003 - 47, zveřejněný pod č. 108/2004 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu; ve vztahu k možné nepřípustnosti podle 105 odst. 2, § 46 odst. 1 písm. a), § 120 s. ř. s. viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2004, č. j. 6 Azs 27/2004 - 41, zveřejněný pod č. 486/2005 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu].

Podle obsahu kasační stížnosti jsou v ní namítány důvody odpovídající ustanovení § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. Jejím rozsahem a důvody je Nejvyšší správní soud podle § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. vázán. Stěžovatelka namítá vadu řízení před Městským soudem v Praze, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, spočívající jednak v tom, že v průběhu jejího azylového řízení se několikrát změnil azylový zákon a že kvůli špatné znalosti českého jazyka neměla možnost prostudovat tyto změny, jednak v tom, že od soudu nedostala žádný formulář vzor 060 o. s. ř. – „Potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce“, na základě něhož by mohla doložit své poměry rozhodné pro posouzení, zda má právo na ustanovení zástupce soudem podle § 35 odst. 7 a § 36 odst. 3 s. ř. s.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek v rozsahu důvodů uplatněných v kasační stížnosti a dospěl k závěru, že tato není důvodná.

Zcela nepřípadná je námitka stěžovatelky, že v průběhu azylového řízení se několikrát změnil azylový zákon a že kvůli špatné znalosti českého jazyka neměla možnost prostudovat tyto změny. Podmínky pro ustanovení zástupce v řízení před krajských soudem nebo Nejvyšším správním soudem nejsou upraveny v zákoně o azylu, nýbrž v soudním řádu správním, a od přijetí tohoto zákona nedoznaly změn; s úpravou podmínek pro poskytnutí azylu a azylového řízení navíc úprava v s. ř. s. v podstatě nijak nesouvisí. I kdyby tedy stěžovatelka nerozuměla dostatečně dobře česky, nemohla mít samotná skutečnost, že se v průběhu řízení před správními soudy opravdu několikrát (a nikoli nevýznamně) měnil zákon o azylu, vliv na posouzení otázky, zda splňuje podmínky pro ustanovení zástupce soudem či nikoli.

Pokud pak stěžovatelka uváděla, že neobdržela formulář vzor 060 o. s. ř. – „Potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce“, pak toto její tvrzení není pravdivé, neboť uvedený formulář - po obsahové stránce korektně vyplněný a podepsaný stěžovatelkou – se nachází na str. 24-26 soudního spisu. Stěžovatelce byl zaslán spolu s přípisem (výzvou) ze dne 24. 3. 2005, v němž byla vyzvána k tomu, aby soudu sdělila, kolik a komu platí na nájemném a z jakých prostředků nájemné hradí a z jakých prostředků hradí další své výdaje; uvedený přípis s formulářem osobně převzala od poštovního doručovatele dne 30. 3. 2005, jak plyne z doručenky na č. l. 23 soudního spisu. Přípis soudu z 24. 3. 2005 reagoval na žádost stěžovatelky datovanou dnem 18. 3. 2005 (č. l. 22 soudního spisu), aby jí soud znovu zaslal již jednou jí zaslaný přípis. Ze sledu úkonů soudu i stěžovatelky, jak je zaznamenán ve spise, je zjevné, že stěžovatelka se touto žádostí domáhala opětovného zaslání přípisu (výzvy) soudu ze dne 1. 3. 2005 (č. l. 21), s níž byl tehdy zaslán a též doručen i formulář vzor 060 o. s. ř. Je zjevné, že Městský soud v Praze již v řízení před ním vedeném zcela adekvátním a vůči stěžovatelce komfortním způsobem zareagoval na její žádost o opětovné zaslání výzvy k doložení výdajů na bydlení a živobytí a formuláře vzor 060 o. s. ř., že stěžovatelka uvedené písemnosti také skutečně obdržela a že vyplněný formulář vzor 060 o. s. ř. soudu zaslala zpět. I druhá námitka stěžovatelky tedy není důvodná.

Ke sdělení stěžovatelky, že stále bydlí u kamarádů, kteří jí poskytují veškerou pomoc, a nemá možnost nostrifikovat svůj diplom, takže těžko shání práci, Nejvyšší správní soud toliko poznamenává, že tuto skutečnost (spolu s dalšími relevantními skutečnostmi) měla stěžovatelka tvrdit v řízení před Městským soudem v Praze a že mj. právě na toto se jí soud výzvou ze dne 24. 3. 2005 dotazoval. Podle § 109 odst. 4 s. ř. s. ke skutečnostem, které stěžovatel uplatnil poté, kdy bylo vydáno napadené rozhodnutí, Nejvyšší správní soud nepřihlíží; nemohl tedy přihlédnout ani k výše uvedeným tvrzením stěžovatelky.

Nejvyšší správní soud tedy nezjistil naplnění důvodu kasační stížnosti uplatňovaného stěžovatelkou a kasační stížnost proto podle ust. § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl. Vzhledem k neprodlenému rozhodnutí ve věci samé (několik týdnů po předložení věci Nejvyššímu správnímu soudu) nerozhodoval již o žádosti o přiznání odkladného účinku podané kasační stížnosti.

Nad rámec nosných důvodů rozhodnutí Nejvyšší správní soud v souvislosti s požadavkem stěžovatelky, aby jí byl ustanoven tlumočník, poznamenává, že podle § 18 odst. 1 a 2 věty první zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), ve spojení s § 64 s. ř. s., mají účastníci soudního řízení vedeného podle s. ř. s. právo jednat před soudem ve své mateřštině, soud je povinen

zajistit jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv a účastníku, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk, soud ustanoví tlumočníka, jakmile taková potřeba vyjde v řízení najevo. Citovanými ustanoveními o. s. ř. se na úrovni jednoduchého práva realizuje základní právo zaručené zejm. v čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod *(„Kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočníka.“)* a plyne z nich, že ne ve všech případech, kdy mateřštinou účastníka řízení je jiný než český jazyk, je dána povinnost soudu ustanovit takovému účastníku tlumočníka. Tato povinnost vzniká soudu pouze tehdy, pokud potřeba ustanovit tlumočníka vyjde najevo, tedy 1) pokud se v řízení objeví konkrétní skutečnosti nasvědčující potřebě tlumočníka ustanovit a 2) pokud se po jejich prověření soudem ukáže, že účastník k řádnému uplatňování svých práv v soudním řízení tlumočníka skutečně potřebuje. Konkrétní skutečností nasvědčující potřebě tlumočníka ustanovit je samozřejmě v první řadě, pokud o ustanovení tlumočníka účastník sám požádá. Může jí být ale i to, že účastník se soudem začne komunikovat jiným než českým jazykem, nebo to, že z jeho projevů (vedených v jazyce českém) je patrné, že se česky nemůže dorozumět dostatečně dobře - ve soudním řízení nepochybně velmi záleží na přesném pochopení významu toho, co je účastníku sdělováno nebo na co je účastník dotazován, a na jeho rychlé a věcně správné reakci na podněty, výzvy a vyjádření ze strany soudu, event. dalších účastníků řízení, a proto potřeba ustanovit tlumočníka bude dána i tehdy, jestliže účastník, třebaže jazyku, ve kterém se vede řízení, v určité míře rozumí, tento jazyk neovládá v zásadě srovnatelně dobře jako svoji mateřštinu. Výše uvedené zásady se v modifikované podobě uplatní i ohledně překládání soudních písemností, které jsou doručovány účastníkům, neboť v tomto ohledu není žádného rozumného důvodu rozlišovat mezi úkony soudu učiněnými písemně a úkony soudu učiněnými ústně. Některé písemnosti soudu, zejména výzvy, aby účastník něco učinil či se k něčemu vyjádřil (přičemž skutečnost, že se účastník v určité lhůtě nevyjádří, se nezřídka považuje za jeho souhlas s určitým postupem – viz např. § 1 odst. 1 věta druhá s. ř. s.), totiž často mají minimálně stejný význam pro uplatnění práv účastníka v tomto řízení jako přímá sdělení či výzvy soudu učiněné při jednání (Nejvyšší správní soud ostatně již rozhodl, že cizinec v řízení o azylu musí být o právu vyjádřit se k možnosti rozhodnout o věci samé bez jednání poučen v jazyce, kterému rozumí – viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 9. 2003, č. j. 5 Azs 5/2003 - 33, zveřejněný pod č. 59/2004 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu). Nelze přehlédnout, že soudobé soudní řízení je kombinací ústního jednání před soudem a písemné komunikace mezi soudem a účastníky. Obě tyto složky soudního řízení mají pro účastníka kardinální význam (někdy, zejména v řízení podle s. ř. s., složka písemná svým významem složku ústní výrazně převyšuje), přičemž jak při ústní komunikaci, tak při komunikaci písemné hraje významnou roli faktor času (úkony musí účastník učinit nezřídka v krátké lhůtě po doručení či sdělení příslušné výzvy či pokynu soudu, jinak může i velmi podstatně oslabit svoji procesní pozici) a faktor odbornosti (reakce na výzvu či pokyn musí být velmi často komplexní, vyžadující poměrně vysoký stupeň porozumění obsahu výzvy či pokynu).

Fakt, že stěžovatelka o ustanovení tlumočníka požádala, ve spojení s ne zcela jazykově perfektními podáními, která soudu adresovala, zejména pak, pokud je napsala vlastnoručně (viz zejm. podání datované dnem 16. 3. 2005, č. l. 22 soudního spisu, viz ale též samotnou projednávanou kasační stížnost), a ve spojení s tím, že stěžovatelka při pohovoru k žádosti o azyl tlumočníka měla, jsou podle názoru Nejvyššího správního soudu konkrétními skutečnosti nasvědčujícími potřebě tlumočníka ustanovit (srov. k tomu závěry obsažené např. v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 6. 2004, č. j. 4 Azs 112/2004 - 50, zveřejněném pod č. 342/2004 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu). Je tedy věcí

Městského soudu v Praze, aby tyto skutečnosti prověřil a podle výsledku tohoto prověření přijal případně potřebná opatření.

V této souvislosti nutno poznamenat, že Nejvyšší správní soud neshledal důvodu ke zrušení rozhodnutí Městského soudu v Praze ani podle § 109 odst. 3 s. ř. s., neboť skutečnost, že stěžovatelce zatím nebyl ustanoven tlumočník, nelze v této fázi řízení považovat za vadu, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, neboť doposud není zřejmé, zda potřeba ustanovení tlumočníka je dána, když doposud vyšly najevo toliko skutečnosti, které tomu nasvědčují, avšak existenci potřeby tlumočníka ustanovit z nich nelze zatím bez dalšího dovozovat.

Stěžovatelka neměla ve věci úspěch, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti ze zákona (§ 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s.). Žalovaný správní orgán měl ve věci úspěch, nevznikly mu však náklady řízení o kasační stížnosti přesahující rámec jeho běžné úřední činnost. Žalovaný proto nemá právo na náhradu nákladů řízení (§ 60 odst. 4 in fine ve spojení s § 120 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** přípustné opravné prostředky.

V Brně dne 28. července 2005

JUDr. Miluše Došková
předsedkyně senátu